

Una amistat perdurable

Recuperem un article inèdit de Carles Rahola dedicat a Xavier Monsalvatje que es guarda a l'Arxiu Municipal de Girona

Aquests mesos és possible resseguir la trajectòria de l'escriptor i mecenes del noucentisme gironí Xavier Monsalvatje Iglésias (Olot, 1881-1921) mitjançant una exposició, primer a la Casa Masó de Girona i més endavant al Museu Josep Aragay de Breda. Va deixar petja: un article de Carles Rahola encara el recordava el 1937.

Text > JOSEP PUJOL COLL

Entre els nombrosos papers del Fons Carles Rahola Llorens de l'Arxiu Municipal de Girona, hi ha un manuscrit dedicat a Xavier Monsalvatje pensat per a la *Revista de Catalunya*, un dels mitjans en què col·laborava. L'escrit, que data del 23 de desembre de 1937, no es va arribar a publicar mai, a causa de l'esllavissada de 1939 i de l'assassinat de Rahola el mateix any.

A través d'algunes de les cartes que guardava amb zel, Rahola mostra l'enamorament de Monsalvatje amb Girona, la seva ciutat d'acollida, però també la seva relació amb Joan Maragall, o el seu esbalaïment davant de l'art i de la natura. Selecciona quatre de les cartes i postals rebudes per testimoniar la vàlua d'un escriptor i un personatge que havia estat fonamental a la Girona noucentista. I ho fa amb una resiliència exemplar, setze anys després de la seva mort i temorós, potser, que el record s'esllangueixi. El 1934 ja li havia escrit *Xavier Monsalvatje, assaig per a una biografia sentimental*, i l'havia inclòs en una antologia literària. De més a més, el mateix any havia publicat

>> Retrat de Xavier Monsalvatje, amb la dedicatòria a Carles Rahola.

(Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. FONDS CARLES RAHOLA LLORENS)

La pena de mort a Girona, en què la influència del juriconsult Cesare Beccaria és ben present. A l'article s'esmenta com Monsalvatje, en viatge de noces per terres italianes, va tenir temps per retre també homenatge a Beccaria.

Entretant, els seus amics anaven practicant la mateixa devoció per mantenir encesa la flama Monsalvatje: Joaquim Pla, amb qui havia escrit *Terra de gestes i de beutat: Girona*, li dedicà les seves *Estampes* (1934); Prudenci Bertrana encara el recordava tant a la novel·la *El vagabund* (1933) com en el discurs dels Jocs Florals de Girona del 1935, i reapareix a les pàgines de *Girona i jo* de Miquel de Palol. Rahola, però, en portava l'estendard, perquè ell havia estat el seu millor amic.

«Al meu millor amic»

Això va escriure Monsalvatje en una fotografia que li va dedicar, i també al text del seu primer llibre de narracions, *Ombres* (1906): «És el primer volum qu'ha sortit de la premsa... I és per tu, perquè tu ets el primer d'els meus amichs». Ambdós eren de la mateixa edat, per això els era més fàcil sintonitzar entre ells que amb altres membres del grup modernista de Girona: Miquel de Palol era quatre anys més petit, i Bertrana n'era catorze més gran.

Tanmateix, havien partit d'ideologies familiars diferents, més catalanista i propera a la Lliga en el cas dels Monsalvatje, més republicana en el de Rahola. Aquestes diferències es van anar diluint amb els anys, units en l'amor per la ciutat que els acollia i en les ganes de millorar-la a través de la cultura i les arts. Van ser dues personalitats que van fer d'imant generacional en diversos moments. Monsalvatje va ser especialment magnètic amb l'aventura noucentista al costat de Rafael Masó, però Rahola en va agafar el relleu a partir de la seva mort prematura el 1921 i des d'una òptica republicana i menys elitista.

Un retrat epistolar

El text inèdit s'acompanya d'altres folis amb la transcripció mecanografiada de les cartes, la llista d'obres i uns apunts que potser completaven el text, o bé records captats al vol abans no fugissin: «Monsalvatje, suaument inclinat, amb la seva americana de vellut cenyida»; «La cabellera al vent i el mot

>> Xavier Monsalvatje i Carles Rahola a la Devesa de Girona, el 1905. Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. FONS CARLES RAHOLA LLORENS (A. VIRGILI)

d'ironia als llavis. Era l'època en què Maragall, dins el seu conservadorisme racial, parlava de rompre motllos i aconsellava als joves que demanessin la lluna»; «Sensualisme refinat, potser de vegades morbós, dels primers treballs. Esperit cristià i franciscà de les proses de Solius». Recordava especialment la seva convalescència a la rectoria d'aquest poble de la Vall d'Aro, que

va inspirar la seva darrera obra, *Proses del viure a Solius*: «A Solius, algunes vegades, des d'una muntanyeta propera, Xavier una vegada endevinà Girona al lluny i esclatà en sanglots».

Val la pena fer notar com aquestes notes barregen l'impacte tant del personatge com de l'obra. Quan, en la seva joventut i venint tota la seva família d'Olot, van instal·lar-se a Girona, Mon-